

EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030 - Ge naturen större plats i våra liv

Våra samhällen kan bli välmående och motståndskraftiga om vi ger naturen det utrymme den behöver. Covid-19-pandemin har visat på hur viktigt och bråttom det är att skydda och återställa naturen. Det finns starka kopplingar mellan vår hälsa och ekosystemens hälsotillstånd. Det behövs hållbara distributionskedjor och konsumtionsmönster som inte överskrider de planetära gränserna. Den nya biodiversitetsstrategin till 2030 ingår som ett kuggjul i den gröna givnen. **Den europeiska gröna givnen – EU:s tillväxtstrategi kommer att fungera som en kompass för återhämtningen efter pandemin och säkerställa att ekonomin tjänar människorna och ger mer tillbaks till naturen än vad den tar.** Över hälften av världens BNP är beroende av naturen och de tjänster som den tillhandahåller och tre stora näringsgrenar – byggsektorn, jordbruket och livsmedelssektorn – är alla ytterst beroende av den.

Naturen reglerar klimatet och naturbaserade lösningar som skydd och återställande av våtmarker, torvmarker och kustnära ekosystem eller hållbar skötsel av havsområden, skogar, gräsmarker och jordbruksmark kommer att vara avgörande för utsläppsminskning och klimatanpassning. Grön infrastruktur fungerar som spridningskorridorer för växter och djur samtidigt som de gör stadsområden svalare och mildrar effekterna av naturkatastrofer. Syftet med biodiversitetsstrategin är att före 2050 säkerställa restaurerade ekosystem som är motståndskraftiga och har ett tillräckligt skydd. EU förespråkar nettovinstprincipen som ger mer tillbaks till naturen än vad man tar.

Att motverka förlust av biologisk mångfald och återställa ekosystem kommer att kräva betydande investeringar på nationell och europeisk nivå. Därför är det viktigt att få så mycket som möjligt av EU:s program och finansieringsinstrument kopplat till viktiga insatsområden. Natur och biologisk mångfald är också en prioritering i investeringsplanen för den europeiska gröna givnen. Dessutom måste principerna om att "användaren betalar" och "förorenaren betalar" tillämpas för att förebygga och åtgärda miljöförstöring.

Kommissionen kommer också att ta fram lagstiftning och vägledning om miljöanpassad offentlig upphandling, att integrera kriterier och övervakning för att främja naturbaserade lösningar.

Jordbrukarna spelar en avgörande roll när det gäller att bevara biologisk mångfald. En större mångfald av mer välmående jordbruksekosystem kommer att göra sektorn mer motståndskraftig mot klimatförändringar, miljörisker och socioekonomiska chocker, samtidigt som det skapar nya arbetstillfällen till exempel inom ekologiskt jordbruk, landsbygdsturism och rekreation. **Strategin från jord till bord bidrar till att stärka dessa värden.**

Skogarna har en enorm betydelse för den biologiska mångfalden, klimatet och vattenregleringen. Det är också en självklar plats för rekreation och lärande om naturen. Naturskogar måste få en bättre kvalitet, stärkt motståndskraft och öka i omfattning så att de kan stå emot bränder, torka, skadedjursangrepp, sjukdomar och andra hot som

kommer med klimatförändringen. **EU kommer under 2021 att fram en särskild skogsstrategi där vikten av biologisk mångfald och klimatneutralitet får extra stort fokus.**

Övriga punkter som EU lyfter är markförstörelsen och de påpekar att ansträngningar behöver göras för att skydda markens bördighet, minska markerosion och öka halten av organiskt material i jorden. Det som kommer att bidra till markförstörelsenneutralitet är genomförandet av **EU:s temainriktade strategi för markskydd samt den nollföroreningsplan för luft, vatten och mark som kommissionen kommer att anta under 2021.** I övrigt eftersträvas god miljöstatus i marina system, restaurering av sötvattenssystem och bekämpning av invasiva arter, mm. Överlag efterfrågas förbättrad kunskap, utbildning och forskning. Det kommande Horisont Europa-programmet kommer att omfatta en långsiktigt strategisk forskningsagenda för biologisk mångfald. Kommissionen kommer också att inrätta ett nytt kunskapscenter för biologisk mångfald.

En utfasning av fossila bränslen är avgörande för klimatneutraliteten, men också för EU:s återhämtning från covid-19-krisen och för ett långsiktigt välstånd. EU kommer att prioritera lösningar som t.ex. havsenergi och havsbaserad vindkraft som också möjliggör regenerering av fiskbestånd, eller solenergiparker där marken används för att främja biologisk mångfald och hållbar bioenergi. Användningen av hela träd och livsmedels- och fodergrödor för energiproduktion – oavsett om de odlats i EU eller importerats – bör minimeras. **Kommissionen kommer att utarbeta en operativ vägledning om nya hållbarhetskriterier för skogsbiomassa för energiändamål.** Det övergripande målet är att säkerställa att EU:s rättsliga ram för bioenergi överensstämmer med den höjda ambitionen som presenteras i den gröna given.

Förutom allt detta planerar EU att höja ambitionsnivån och engagemanget i hela världen samt att genomföra en internationell världshavsförvaltning. Handelspolitiken ska utgöra en del av den ekologiska omställningen. **Kommissionen kommer att lägga fram ett lagstiftningsförslag och andra åtgärder för att minimera att det på EU-marknaden släpps ut produkter som är förknippade med avskogning eller skogsförstörelse och främja import och värdekedjor som skogsvänliga. Skadliga subventioner ska fasas ut.** EU kommer att öka sitt stöd till de globala ansträngningarna för att tillämpa One Health-modellen¹, som erkänner det ofrånkomliga sambandet mellan människors hälsa, djurhälsa och en frisk och motståndskraftig natur. EU kommer också att öka stödet till partnerländer över hela världen i syfte att nå de nya globala målen, bekämpa miljöbrott och hantera drivkrafterna bakom förlusten av biologisk mångfald. EU betonar i strategin att det enda sättet att bevara kvalitet och kontinuitet i människans liv på jorden är att skydda och återställa den biologiska mångfalden.

För att möjliggöra transformativa förändringar vill EU införa en ny styrningsram för genomförandet av åtaganden kopplat till biologisk mångfald på nationell, europeisk och internationell nivå. Skyldigheter och åtaganden ska kartläggas och en färdplan

---

¹ <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-policy/one-health>

fastställas. Övervaknings- och översynsmekanism ska inrättas och det kommer att finnas tydliga indikatorer som möjliggör en framstegsbedömning. Ansatsen ska utvärderas 2023 och då utförs en bedömning om det behövs en rättsligt bindande styrningsmodell.

Ålands förutsättningar

Rent generellt har landskapet Åland stora förutsättningar att uppfylla flera delar av biodiversitetsstrategin då det t.ex. fortfarande finns många oexploaterade/måttligt exponerade och värdefulla områden på Åland, både till land och till havs. Det är områden som har värdefulla natur- och kulturmiljöer som kan värnas för småskalig jakt och fiske samt rekreation med hållbar turism. Det är viktigt att aktörer på Åland samverkar på lokal nivå, så att det skapas vinn-vinn-situationer för både natur och människor.

Undervattensnatur på Åland, bild Petra Arola, ÅlandSeaMap.

Grön och blå infrastruktur kan stärkas både i stad och i landsbygdsmiljöer genom enkla åtgärder som t.ex. ekologiskt anpassad slätter av vägkanter, parker och vid "vilda kilar invid jordbruksmark" samt genom att upprätthålla och stärka diken som möjliggör fiskvandring. Buffertzoner med insådd ängsväxtlighet rekommenderas också. Flexibla våtmarkslösningar som t.ex. 2-stegsdiken eller grod-dammar kan anläggas och grodtunnlar samt ekodukter för vilt kan anläggas på strategiska platser för att skydda dem från vägtrafik, samtidigt som ängsfröer sås in för att stärka pollinerare. Våtmarkslösningar av olika slag är en bra klimatanpassning som fördröjer vatten på land och därmed minskar mängden näringsämnen som når olika vattenmiljöer och havet samtidigt som den biologiska mångfalden stärks. Det åländska Leader-programmets utgör en viktig del för att genomföra åtgärder och strategier som stärker fisk och andra ekosystemtjänster.

Föreningar ska minska och biologisk mångfald öka och för jordbrukens del ligger förutom biodiversitetsstrategin även från jord till bordstrategin till grund. EU förespråkar mer ekologisk odling, mindre användning av näringsämnen och bekämpningsmedel. Det är viktigt att bibehålla och stärka jordbruksmark som hyser stora biologiska värden redan idag och att värna pollinerare. Förutsättningar kommer att ges genom det EU-gemensamma programmet för jordbruk.

Det finns även t.ex. landskapsägd kulturpräglad mark och äldre skogar med stora naturvärden som kan användas i syfte att uppfylla EU-strategier där stor hänsyn tas till fåglar och pollinatörer. Men även privata aktörers arbete behöver uppmuntras. Den pollineringsplan som miljöbyrån har tagit fram ger värdefulla skötselråd om såväl ängar som vägkanter². Blomstrande vägkanter och diken är väldigt viktiga spridningskorridorer i alltmer fragmenterade landskap.

Det finns andra marker som skulle kunna utnyttjas till solenergiparker som inkluderar biologisk mångfald med insådda ängsväxter. Insatser för kunskapsspridning om biodiversitet och ekosystemtjänster kan utökas, tex genom digitala plattformar och med informativa skyltar på utpekade platser. EU-medel kommer att tillgängliggöras i syfte att bevara och stärka biologisk mångfald, vilket Åland bör utnyttja i så stor utsträckning som möjligt. EU anser att det behövs förbättrad kunskap, utbildning och innovationer för att utveckla de bästa naturbaserade lösningarna.

Flera av Bärkraftsmålen kan ses som ett genomförande av biodiversitetsstrategin, speciellt mål 3 och 4 samt att övriga mål kopplar bra till andra EU-strategier som är på gång³. Sammantaget kan man säga att för att genomföra biodiversitetsstrategin behöver många olika aktörer samarbeta inom områdena värdefulla natur- och vattenområden, jord- och skogsbruk samt fiskerinäringen, infrastruktur, fastighetsverket och kulturbyrån med flera. Nedan presenteras några av biodiversitetsstrategins mål som kommer att påverka landskapsregeringens arbete framöver, liksom andra delar av samhället.

Några viktiga punkter i strategin som har betydelse för landskapsregeringens arbete:

- **Minst 30 % av landytan och havet måste skyddas. 10 % av land- och havsarealen ska vara strikt skyddade i EU.**

Medlemsländerna bör definiera, kartlägga och strikt skydda alla urskogar och naturskogar. Betydande områden bestående av andra kolrika ekosystem som torvmarker, gräsmarker, våtmarker och sjögräsängar bör också skyddas. Områdena bör ingå i Natura 2000-

---

² <https://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/pollineringsplan-ett-kunskapsunderlag-for-samhallsplanering-coast4us-0.pdf>

³ <https://www.barkraft.ax/>

nätverket och det måste finnas definierade bevarande mål och -åtgärder. Kriterier för identifiering och definitioner kommer att tas fram av Europeiska miljöbyrån tillsammans med medlemsstaterna. EU eftersträvar ett transeuropeiskt naturnätverk med ekologiska korridorer och förespråkar investeringar i grön och blå infrastruktur. EU-vägledning tas fram under 2021 och medlemsländerna har till 2023 att visa betydande framsteg i fråga om att utse nya rättsligt skyddade områden och integrera ekologiska korridorer.

Slutsatser och förslag för Ålands del: Vi måste bygga ut Natura 2000-nätverket till 2030 så att vi uppfyller kriterier om minst 30 % av land- och vattenområden skyddade varav minst 10 % ska vara strikt skyddade. Ifall det finns landskapsägd mark eller vattenområden som uppfyller kriterierna så vore det en bra lösning att använda dessa i någon mån. Till 2023 ska vi kunna uppvisa betydande framsteg till EU.

➤ **Återställande av natur och restaurering av ekosystem på land och hav.**

EU kommer att fram en EU-plan för återställande av natur, vägledning om prioriterade arter och livsmiljöer samt rättsligt bindande EU-mål. Allt nyttjande av naturen måste vara hållbart och naturens återhämtning måste stödjas, liksom att hårdgörning av mark och stadsutbredning ska begränsas, åtgärder mot föroreningar måste vidtas liksom mot invasiva arter. Kommissionen kommer att kräva att medlemsländerna höjer genomförandenivån för befintlig lagstiftning med tydliga tidsfrister. Trender måste vändas så att minst 30 % av missgynnade arter och livsmiljöer uppnår god gynnsam status eller uppvisar en stark positiv utveckling. De rättsligt bindande målen inriktas på ekosystem som har störst potential att fånga in och lagra koldioxid samt minskar effekter av naturkatastrofer.

Slutsatser och förslag för Ålands del: Åland har unika miljöer som behöver skydd, skötsel och andra bevarandeåtgärder. En viktig del i arbetet blir att arbeta för att bevara utpekade arter och livsmiljöer, samt återställa ekosystem ifall det behövs. Det kan t.ex. handla om att återställa vissa våtmarksmiljöer eller ängsmarker. Rättsligt bindande EU-mål måste införas i lagstiftningen. Åland har fortfarande många värdefulla områden, så de mest kostnadseffektiva insatserna är att stärka dessa på olika sätt och ta fram handlingsplaner som stärker biologisk mångfald, helst i samverkan med lokalbefolkningen. I övrigt måste de skötselplaner som tagits fram av naturvården genomföras och uppdateras vid behov. Ett annat steg i rätt riktning kan vara att införa åtgärder enligt från jord-till bord-strategin och biodiversitetsstrategin för landskapsägd mark.

➤ **Att få tillbaks naturen i jordbrukslandskapet.**

EU-kommissionen föreslår nio centrala mål för jordbrukspolitiken under 2021–2027, se figuren nedan. Målen omfattar olika sociala, miljömässiga och ekonomiska aspekter och ska ligga till grund för EU-ländernas strategiska planer för jordbrukspolitiken.

EU poängterar vilken stor vikt jordbruken har för biodiversitet och hållbar livsmedelsproduktion. Kommissionen kommer att vidta åtgärder för att minska den totala användningen av – och risken med – kemiska bekämpningsmedel med 50 % före 2030 och minska användningen av farligare bekämpningsmedel med 50 % före 2030. Detta måste stödjas genom det fulla genomförandet av EU-initiativet om pollinatörer. EU kommer att se över initiativet och föreslå nya åtgärder. För att ge rum för vilda djur, växter, pollinatörer och naturliga fiender till skadegörare finns ett akut behov av att få tillbaka minst 10 % jordbruksareal med landskapselement som gynnar en hög biologisk mångfald. Här ingår bland annat buffertzoner, mark i roterande eller fast träda, häckar, improduktiv träd- och buskmark, och dammar. De kan bidra till att förbättra koldioxidinbindningen, förhindra markerosion och utarmning av jorden, filtrera luft och vatten och stödja klimatanpassning. Ökad biologisk mångfald leder ofta till ökad jordbruksproduktion. Medlemsstaterna kommer att behöva omsätta 10 %-målet till en mer finskalig nivå för att säkerställa konnektivitet mellan livsmiljöer. Som instrument ska bland annat EU:s gemensamma jordbrukspolitik och strategin från jord till bord användas. 25 % av EU:s jordbruksmark ska brukas ekologiskt före 2030.

Slutsatser och förslag för Ålands del: Redan idag har Åland jordbruks- och kulturmarker som gynnar biologisk mångfald. Åland har även fortfarande en stor andel öppna diken, vilka fungerar som nödvändiga spridningskorridorer för fågel, vilt, fjärilar och växter. Möjligen kan man anlägga buffertzoner eller dammar i anslutning till vissa diken för fördröjning av vatten och för att stärka biologisk mångfald, t.ex. via medel från Leader-programmet. Vissa dammar kan även användas som en källa till bevattning torra somrar, vilket skapar en vinn-vinn-situation. Förslagsvis utformas det nya LBU-programmet så att det även är i linje med biodiversitetstrategins mål om att minst 10 % av marken ska gynna biologisk mångfald och minst 25 % ska vara ekologisk odling. Användning av

bekämpningsmedel och näringsämnen måste minska och pollinatörer stärkas. Från jord till bordstrategin innehåller nio övergripande mål som jordbruket måste följa.

➤ **Öka mängden skog och förbättra deras hälsotillstånd samt med kopplingen till energiproduktion**

I en naturskog finns mycket biologisk mångfald. Skogsbrukare har en nyckelroll i arbetet för att säkerställa hållbart skogsbruk och i återställande av biologisk mångfald i skogarna. Utöver att strikt skydda alla EU:s återstående urskogar och naturskogar måste EU se till att skogarna får en bättre kvalitet, stärkt motståndskraft och ökar i omfattning så att de kan stå emot bränder, torka, skadedjursangrepp, sjukdomar och andra hot som sannolikt kommer att öka med klimatförändringen. Mer motståndskraftiga skogar kan ge stöd åt en mer motståndskraftig ekonomi. Här kommer EU:s skogsstrategi att spela en stor roll. Andelen skogsområden som omfattas av förvaltningsplaner bör täcka all offentligt förvaltd skog och en ökad mängd privat skog och metoder som främjar biologisk mångfald såsom naturnära skogsbruk bör fortsätta att tillämpas och vidareutvecklas.

I övrigt kan påpekas att när det gäller skogen som energikälla kommer EU att vidta åtgärder genom det reviderade direktivet om förnybar energi med strängare hållbarhetskriterier. Direktivet främjar övergången till avancerade biobränslen baserade på restprodukter och på icke återanvändningsbart och icke återvinningsbart avfall. Användningen av hela träd och livsmedels- och fodergrödor för energiproduktion -oavsett om de odlats i EU eller importerats – bör minimeras. I linje med direktivet om förnybar energi kommer kommissionen under 2021 även att utarbeta en operativ vägledning om nya hållbarhetskriterier för skogsbiomassa för energiändamål. Den kommer också att se över data om biobränslen med hög risk för indirekt ändring av markanvändning och fastställa en tidsplan för gradvis utfasning av dessa fram till 2030. Det övergripande målet är att säkerställa att EU:s rättsliga ram för bioenergi överensstämmer med den höjda ambitionen som presenteras i den europeiska gröna given.

Slutsatser för Ålands del:

EU:s nya skogsstrategi, liksom krav på förvaltningsplaner för offentligt förvaltd skog kommer att medföra arbete för t.ex. skogsbruksbyrån och andra skogsbrukare.

I övrigt kommer Åland att behöva ta hänsyn till direktivet om förnybar energi med nya strängare hållbarhetskriterier.

➤ **Återställa god miljöstatus för marina ekosystem och restaurera sötvattensystem**

Återställda marina ekosystem med fullgott skydd ger väsentliga hälsomässiga, sociala och ekonomiska fördelar för kustsamhällen och EU som helhet. Behovet av stärkta åtgärder är så mycket mer akut eftersom förlusten av biologisk mångfald i marina och kustnära ekosystem förvärras av den globala uppvärmningen. De strikt skyddade 10 % som EU efterfrågar måste omfatta återställandet av kolrika ekosystem samt viktiga lek- och

uppväxtområden för fisk. Uttaget av marina resurser måste vara hållbart och nolltolerans måste gälla för olagliga metoder. I detta avseende är ett fullt genomförande av EU:s gemensamma fiskeripolitik, havsmiljödirektivet och fågel- och habitatdirektiven nödvändigt. Dessutom efterfrågas en ekosystembaserad förvaltning. **Kommissionen kommer att föreslå en ny handlingsplan för att bevara fiskeresurser och skydda marina ekosystem.** Välmående fiskbestånd är nyckeln till välstånd för yrkesfiskare på längre sikt och till ett gott hälsotillstånd för haven och den biologiska mångfalden.

EU anser att större ansträngningar krävs för att restaurera sötvattens ekosystem och vattendragens naturliga funktioner, i syfte att uppnå vattendirektivets mål.

Vandringshinder för fisk måste avlägsnas och för att förverkliga detta kommer minst 25 000 km vattendrag att återställas till fritt strömmande vattendrag till 2030 genom avlägsnande av gamla fördämningar och återställande av svämplan och våtmarker.

Investeringar för återställande kommer att bidra till att förbättra vattenreglering, översvämningsskydd och uppväxtområden för fisk och till ökat näringsupptag och som därigenom motverkar övergödningen.

Slutsatser för Ålands del:

När det gäller kustvatten och mer marina vatten så kommer det arbete som landskapsregeringen genomför kopplat till det operativa programmet för fiskerinäringen att spela en central roll för att genomföra åtgärder som kopplar till frisk undervattensnatur och hälsosamma fiskebestånd. Arbete med havsmiljödirektivet (den marina strategin) och med fågel- och habitatdirektiven spelar också en viktig roll, då arter och habitat måste förvaltas på ett långsiktigt sätt. Åland har fortfarande många välmående ekosystem både på land och i vatten och vi måste fortsätta värna dem långsiktigt så att vi inte behöver tillgripa mer kostsamma restaureringsåtgärder. Flera av dessa miljöer kan behöva det strikta skyddet på 10 % som EU efterfrågar. En översyn av fiskevandringsleder och återställande vid behov av våtmarker och svämplan är också något som vi behöver arbeta med. Fastighetsbyrån och fiskeribyran vid landskapsregeringen har anlagt en damm som ska underlätta för fisk vid Gloet nära Bomarsund, vilket fungerar som ett gott exempel på hur landskapsägd mark kan användas för att förbättra biologisk mångfald.

EU:s plan för återställande av natur - centrala åtaganden till 2030

1. Rättsligt bindande EU-mål för återställande av naturen ska föreslås under 2021 efter en konsekvensbedömning. Före 2030 ska betydelsefulla områden av skadade och kolrika ekosystem återställas, livsmiljöer och arter ska inte uppvisa någon försämring vad gäller bevarandetrender och -status, och minst 30 % ska uppnå gynnsam bevarandestatus eller åtminstone uppvisa en positiv utveckling.
2. Tillbakagången för pollinatörer ska vändas.
3. Risken med och användningen av kemiska bekämpningsmedel ska minskas med 50 % och användningen av farligare bekämpningsmedel ska minskas med 50 %.

4. Minst 10 % av jordbruksarealen ska innehålla landskapselement som gynnar en hög biologisk mångfald.
5. På minst 25 % av jordbruksarealen ska ekologiskt jordbruk bedrivas och användningen av agroekologiska metoder ska öka avsevärt.
6. Tre miljarder nya träd ska planteras i EU med full respekt för ekologiska principer.
7. Betydande framsteg ska göras när det gäller att sanera förorenad mark.
8. Minst 25 000 km fritt strömmande vattendrag ska återställas.
9. Antalet rödlistade arter som hotas av invasiva främmande arter ska minskas med 50 %.
10. Näringsläckaget från gödselmedel ska minskas med 50 %, till följd av en minskning i användningen av gödselmedel med minst 20 %.
11. Städer med minst 20 000 invånare har en ambitiös stadsförgröningsplan.
12. Inga kemiska bekämpningsmedel ska användas i grönområden i EU:s städer.
13. Negativa effekter på känsliga arter och livsmiljöer, inklusive havsbotten, genom fiske och utvinningsverksamhet ska minskas väsentligt för att uppnå god miljöstatus.
14. Bifångster av arter ska elimineras eller minskas till en nivå som möjliggör artåterhämtning och -bevarande.

Några nyckelord: Biologisk mångfald, One health, nettovinstprincipen, förorenarenbetalarprincipen, nollföroreningsplan